

kommersialism

Ett av de mest frekventa skällsorden i modern socialdemokratisk jargong är kommersialism. Särskilt utbildningsminister Bertil Zachrisson tar med förtjusning till denna klyscha för att fördöma någonting i största allmänhet obehagligt. I den första av hans tre – till det yttre omfånget – gigantiska kulturpropositioner gjorde Zachrisson ett stort nummer av ett av de mål han önskade få officiellt fastslagna för den statliga kulturpolitiken, nämligen "att motverka kommersialismens negativa verkningar".

Nu kunde man ju tycka att alla negativa verkningar, vad de än har för ursprung, borde motverkas. I kultursammanhang kan man tex komma att tänka på de negativa verkningarna av en monopolsituation, exempelvis i fråga om etermedia. Den kulturella utarmning som sägs vara en självklar följd av kommersialismen kanske inte är alldeles otänkbar heller som följd av en viss politik i radio och TV.

Ett annat exempel är det storstilade program för barns och ungdomars fritid som lades fram vid den socialdemokratiska partikongressen i höstas. Där har kommersialismen blivit ett närmast metafysiskt begrepp, ett slags samlingsbeteckning för allt som Rörelsen inte vill att barn och ungdom skall ägna sig åt på den fritid som istället bör komma "det idéburna föreningslivet" – vi vet alla vilket som i första hand avses – till del.

Ett rätt komiskt prov på hur termen kommersiell fungerar som besvärjelse gav utbildningsminister Zachrisson, när han för en tid sedan i riksdagen tvangs att säga någonting om den beramade filmen om Jesu sexualliv. Nu var hans sats inte särskilt tacksam: Å ena

sidan måste han rimligen hålla sig till en tidigare någorlunda konsekvent intagen linje, nämligen att ett statsråd inte får uttala sig på ett sätt som uppfattas som styrande och censurerande för myndigheter och institutioner som skall handla på eget ansvar. Å andra sidan måste han på ett eller annat sätt få fram att han – kort sagt – var emot den där filmen. Han löste ekvationen genom att kalla filmen för "en grov kommersiell spekulativ". Därmed var allt som behövde sägas sagt, tycktes han mena.

Vad är då kommersialism? Tja, det är inte lätt att få klarhet om. Till en början kan man pröva följande definition: Det handlar om kommersialism när en "vara" som utbjudes är så uppskattad av människorna att dessa vill ha den och därtill betala vad den kostar. Det synes i alla fall stämma på utbildningsministerns resonemang. Konstnärliga alster, filmer, böcker, revy- och teaterföreställningar, grammofonskivor, poplåtar etc som utbjuds och får en sådan avsättning att det täcker kostnaderna för produktion och distribution, och därtill kanske kan ge ett överskott, är naturligtvis kommersialism. Och därmed a priori också något skumt. Där emot är sådant som inte skulle ha någon större framtid, om det bjöds ut till ett kostnadstäckande pris, icke-kommersiellt. Och därmed lika självklart värdefullt.

Läser man exempelvis det nyss nämnda fritidspolitiska programmet, finner man att det inte är fullt så enkelt. Vem distributören är, är väl så avgörande som möjligheterna att få affären att bära sig. Om det inte går att visa en viss film utan subventioner i någon

form, är det likafullt ett stöd till kommersialismen, om man ger kommunala bidrag till visning på en privatägd biograf, men självfallet riktigt att stödja visning på Folkets Hus-ägda Bio Kontrast.

Ett multinationellt grammofonbolag ägnar sig åt kommersialism, om det ger ut en inspelning av en mindre känd opera, som hur säkert som helst kommer att gå med förlust, men som kan finansieras av vinsterna från annan mer lukrativ produktion. Samma opera visad vid Gustaf Adolfs torg är något helt annat, eftersom det där rör sig om en skattefinansierad statlig institution. (En viss tveksamhet råder dock, eftersom operapubliken anses vara litet väl borgerlig.)

Det kan, slutligen, aldrig bli tal om kommersialism, när det gäller en ekonomisk braksuccé som Tage Erlanders memoarer; förlaget är ju "folkrörelseägda" Tiden.

Alltså: Det är kommersialism att utbjuda sådant som folk vill ha och också vill betala för, försåvitt att man inte är "det allmänna" eller – ännu bättre – representerar "de idéburna folkrörelserna".

Varför har det blivit ett sådant liv om kommersialismen? Därför att folk med den ökande levnadsstandarden har fått större möjligheter till ett fritt konsumtionsval. Detta val utfaller ofta på ett sätt som inte passar Rörelsen. Och vidare: Behovet att skapa "motvikt" mot kommersialismen är ett bestickande skäl till att hitta på allsköns bidrag till organisationer och företag som står Rörelsen nära.

Håkan Hagwall